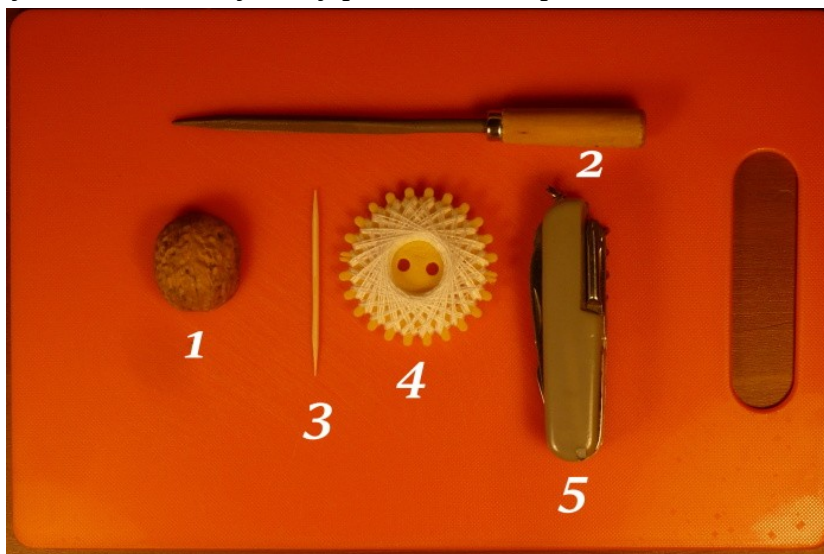

Tenhle článek začal vznikat už v minulém roce. Dopsat jsem jej nestačil, ale na zajímavosti snad neztratil. Jediná potíž může být se skořápkami z vlašských ořechů. Ty se v domácnostech nejčastěji objevují v souvislosti s přípravou vánočního pečiva, sehnat se však dají i jindy.

Jako kluci jsme si s bratrancem často vyráběli jednoduchý hudební nástroj, kterému jsme říkali „klapačka“. Odkud jsme ten nápad vzali, si již nepamatuji. Vyrobit si jej není nikterak náročná práce, materiálu moc třeba není a i nástrojů je třeba jen pár.

Co tedy budeme potřebovat: pěknou polovinu skořápky vlašského ořechu **1** (čím větší, tím lepší), kousek pevné nitě **4** a zápalku (nebo lépe bambusové párátko) **3**. Jako nářadí nám v nejhorším postačí jen nůž **5**, ovšem jehlový pilníček **2** nám práci značně usnadní.

Práci začneme tím, že vnitřek skořápky vyčistíme. Na protilehlých okrajích skořápky vytvoříme žlábký. Jde to nožem, ovšem skořápky jsou dost tvrdé, takže je pohodlnější použít pilník (trojhřanný nebo kulatý). Výsledek vidíte na obrázku.

Kolem skořápky omotáme několikrát pevnou nit a zavážeme. Nit' vedeme žlábký, které jsme udělali proto, aby nit ze skořápky nesklouzávala.

Mezi závitý provlékneme zápalku a několikrát zakroučíme. Zápalku musíme při otáčení posouvat. Proto je ještě lepší místo zápalky použít bambusové párátko. Je hladší, takže se snáz posunuje a pevnější. Tím máme klapáčku hotovou.

Hra také není nic složitého, párátko nadzvedneme a pustíme. Narazí do skořápky, která slouží jako ozvučnice a ozve se výrazné klapnutí. Výrobu zvládnou i malí dobrodruzi, ti opravdu malí pod dohledem a ti starší již samostatně.

Tím by článek mohl končit. Jenže, jak je o mně známo, jsem starý šťoura, takže jsem ještě zapátral na internetu. Na adrese <https://www.youtube.com/watch?v=i0KtRycwJEg> jsem našel velmi podobný výrobek. Na začátku je trocha textu ve španělštině. Předpokládám, že tenhle jazyk není mezi ransomáky příliš rozšířený, takže jsem se pokusil opatřit překlad:

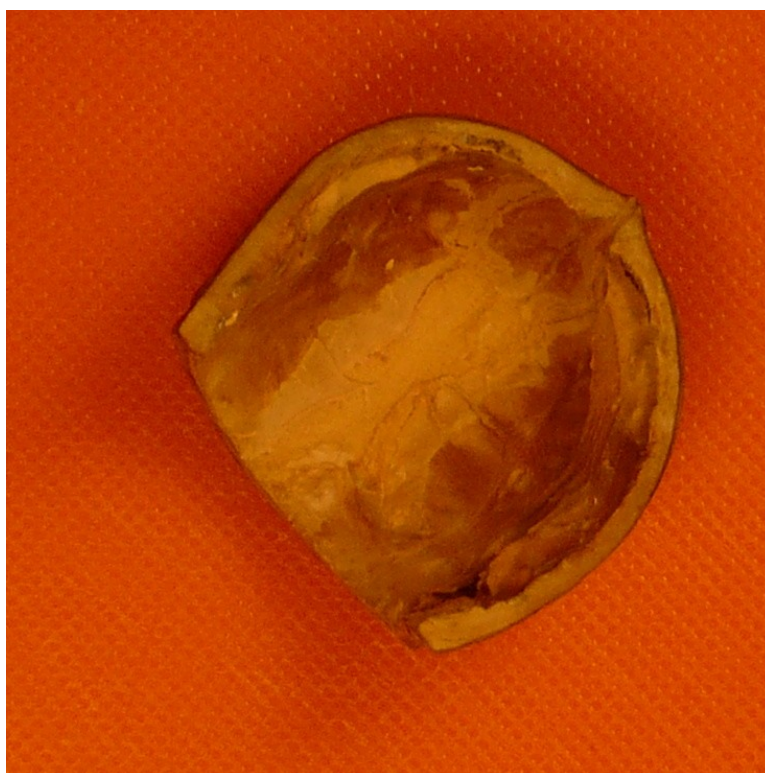
V minulosti děti během roku nedostávaly žádné hračky. Při mnoha příležitostech jejich příbuzní použili materiály, které by jinak skončily v odpadu. Například na Tři krále se poráželo prase a jeho močový měchýř se využil na výrobu zambomby¹. Jinou hračkou bývaly hadrové panenky či Carrascleta - Malý bicí nástroj. K jeho výrobě potřebujete:

Půlku skořápky vlašského ořechu

Gumičku nebo rybářský vlasec

Párátka nebo jinou dřevěnou tyčinku

Výroba je na videu vidět velice dobře. Oproti klapačkám z mého dětství je tu malý rozdíl. Protože jsem ořechovými skořápkami docela slušně zásobený, zkusil jsem vyrobit i tuto španělskou variantu. Výsledek vidíte na obrázku. Jen místo vylamování skořápky jsem část skořápky odříznul. Nejlépe se hodí pilka s jemnými zuby. Dá to sice trochu více práce, ale výsledek je určitě úhlednější. Navíc je menší nebezpečí, že skořápka praskne tam, kde se nám to nehodí. Výsledek vidíte na následujícím obrázku. Další postup už je stejný jak bylo už popsáno.

Názvy *carrascleta* nebo *rasqueta* pocházejí z Aragonie. Podobné nástroje jsou patrně rozšířené ve všech oblastech, kde rostou ořešáky, liší se vlastně jen názvy. V Katalánsku se nazývají *rec-rec* nebo *requetecrec*, v Galicii *carallete* nebo *brinquedo* a v provincii León *carajillo*. Samozřejmě ořešáky rostou nejen ve Španělsku, ale i jinde. Názvy klapaček v dalších jazycích se

1 Hudební nástroj podobný u nás známému fanfrnochu či kutálu. Jako membrána se používal močový měchýř z prasete a místo svazku zíní je v membráně upevněná vyhlazená dřevěná tyčka. Fanfrnoch není těžké vyrobit, takže se na něj podíváme v některém dalším pokračování Divošského koroborí podrobněji.

mi však odhalit nepodařilo². V našich zemích se používal název **křepelička**. U lidových nástrojů i hraček se obvykle používaly různé názvy v různých regionech. Jiné názvy jsem, bohužel, nenašel³.

Klapačky ze skořápek jsou asi spíše jen hračky, ale podobné nástroje se vyrábí i z jiných materiálů, třeba dřeva, bambusu nebo keramiky. Mají větší rozměry a tím pádem silnější zvuk.

Možná by stálo za pokus použít pro domácí výrobu půlku kokosového ořechu. Ten se vám asi pravidelně rozlousknout nepovede. Jistější výsledek poskytne rozříznutí pilkou, nejlépe plátkem na kov. Kokosová skořápka je opravdu dost tvrdá. K tomuto pokusu jsem se zatím nedostal.

Jak se na tyto perkusní nástroje (a řadu dalších) hraje, se můžete podívat na adrese <https://www.youtube.com/watch?=Qz566L1nv8s>

nebo

<https://www.tonoreguera.wordpress.com/europa/espana/castilla-y-leon/valladolid/carajillo-laguna-de-valladolid/>

V obou záznamech je předvádí folkloristka Vanesa Muela a ukázky doprovází zpěvem a (patrně) zasvěceným komentářem ve španělštině, kterému, bohužel, nerozumím.

Na závěr ještě poznámka. Na louskání ořechů se mi po řadě pokusů s nejrůznějšími louskáčky nejlépe osvědčily kleště „sikovky“.

Z ořechových skořápek se dá vyrábět spousta věcí, takže až budete louskat, udělejte si zásobu. K tématu se zas někdy vrátíme. Asi hned další článek bude o kastanětách, které si asi všichni spojujeme se Španělskem. Podobný lidový hudební nástroj se však vyskytoval i na našem území.

čfk

² Možná, že folkloristé je znají a třeba se časem něčeho dopátráme.

³ I to je otevřené pole bádání pro naše čtenáře.